

2011-ci ilin yanvar-iyun ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 13.9 mlrd. \$ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

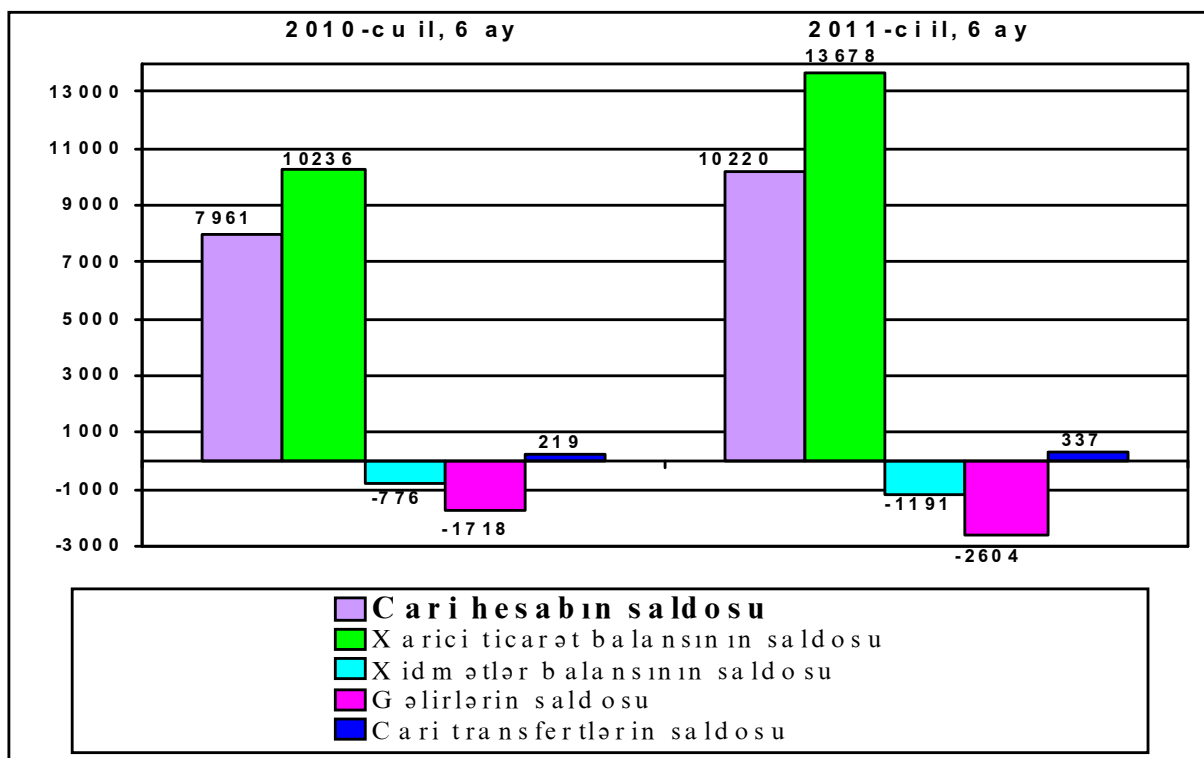
	2010-cu il, 6 ay	2011-ci il, 6 ay
<i>I. Cari əməliyyatlar hesabının saldosu</i>	7961.2	10220.3
Xarici ticarət balansı	10236.4	13677.8
Xidmətlər balansı	-775.8	-1190.7
Gəlirlər balansı	-1717.9	-2604.4
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-1410.8	-2504.6
Cari transfertlər balansı	218.5	337.6
<i>II. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu</i>	-2954.8	-2670.4
Birbaşa investisiyalar	156.5	498.4
- Azərbaycanca cəlb olunmuş	1460.1	2000.5
- Xaricə yönəldilmiş	-110.6	-90.1
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-1193.0	-1412.0
Kreditlər və digər investisiyalar	-3111.3	-3168.8
<i>III. Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)</i>	5006.4	7549.9

Cari əməliyyatlar hesabı

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında cari əməliyyatlar hesabında 10.2 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 13.7 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 3.5 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 22.8 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 13.7 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın dünyanın 138-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 13.2%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 86.8%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, ABŞ, Fransa, Birləşmiş Krallıq, Rusiya, Türkiyə, Yaponiya, Ukrayna, Malayziya və İndoneziya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 75.4% təşkil etmişdir).

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri (Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	4857	4763	94	+4669
<i>ABŞ</i>	2305	2002	303	+1699
<i>Fransa</i>	2238	1972	266	+1706
<i>B.Krallıq</i>	2103	1926	177	+1749
<i>Rusiya Federasiyası</i>	1483	699	784	-85
<i>Türkiyə</i>	1465	877	588	+289
<i>Yaponiya</i>	900	794	106	+688
<i>Ukrayna</i>	828	575	253	+322
<i>Malayziya</i>	568	554	14	+540
<i>İndoneziya</i>	468	458	10	+448
<i>Başqaları</i>	5610	3631	1979	+1652
<i>Cəmi</i>	22825	18251	4574	+13677
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	3018	1785	1233	+552
<i>Digər dövlətlər</i>	19807	16466	3341	+13125

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 18.3 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 95.5% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 16.7 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 848.1 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 15.9 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 14.9 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 914.3 mln. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 51.4 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 862.9 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 11.9% artaraq 786.0 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturunu

	2010-cu il, 6 ay		2011-ci il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	13192.0	100.0	18251.6	100.0
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	12627.4	95.7	17766.4	97.3
- neft-qaz məhsulları	12489.4	94.7	17465.6	95.7
- digər xammal	138.0	1.0	300.8	1.6
2.Maşın və avadanlıq	223.7	1.7	86.8	0.5
3.İstehlak malları	332.7	2.5	371.9	2.0
4.Digər mallar	8.2	0.1	26.5	0.2

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 4.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 1746.8 mln. \$ olmuş, bunun da 622.0 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturunu

	2010-cu il, 6 ay		2011-ci il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	2955.7	100.0	4573.7	100.0
cümlədən:				
1.İstehlak malları	1306.8	44.2	1746.8	38.2
- ərzaq məhsulları	485.7	16.4	622.0	13.6
- digərləri	821.1	27.8	1124.8	24.6
2.İnvestisiya yönümlü mallar	296.8	10.0	368.4	8.1
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	216.0	7.3	325.3	7.1
- digərləri	80.8	2.7	43.1	1.0
3. Digər mallar	1352.1	45.8	2458.5	53.7

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 8.1% təşkil edərək 368.4 mln. \$ olmuşdur. Bunun 88.3%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına

idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 2458.5 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 3544.9 mln. \$ təşkil etmişdir. Bunun 2367.8 mln. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1177.1 mln. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 20.9%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 739.5 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 52.5%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 351.2 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 516.8 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 31.3%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 2.1 dəfə artaraq 709.2 mln. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 64.3%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 13.4% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 3382.7 mln. \$-a çatmışdır. Bunun 88.5%-ni (2993.5 mln. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (2504.6 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (71.0 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (91.0 mln. \$) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 1443.1 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 61.7%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 94.4%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.8%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.8%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların müsbət saldosu 337.6 mln. \$ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2011-ci ilin yanvar-iyun aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 4.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2010-cu il, 6 ay		2011-ci il, 6 ay	
	Mln. \$-la	Xüsusi çə- kisi, %-lə	Mln. \$-la	Xüsusi çə- kisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	1460.1	38.7	2000.5	50.0
- neft-qaz sektoru	1175.1	31.2	1583.4	39.6
- digər sektorlar	285.0	7.5	417.1	10.4
Kreditlər və digər investisiyalar	2309.4	61.3	2001.4	50.0
- dövlət təminatlı kreditlər	321.5	8.5	607.3	15.2
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	1233.8	32.7	1165.3	29.1
- neft-qaz sektoru	179.1	4.7	402.6	10.0
- banklar	955.8	25.4	476.4	11.9
- digərləri	98.9	2.6	286.3	7.2
- digər investisiyalar	754.1	20.1	228.8	5.7
C Ə M İ	3769.5	100.0	4001.9	100.0

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 2.0 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 79.1% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 417.1 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 20.9%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 50% (2001.4 mln. \$) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən birbaşa dövlət və dövlət təminatlı, neft-qaz sektoru və

banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 34.3%-i (607.3 mln. \$) birbaşa dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 65.7%-i (1165.3 mln. \$) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 476.4 mln. \$-ı banklar, 402.6 mln. \$-ı neft-qaz sektoru, 286.3 mln. \$-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 1182.1 mln. \$ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 50%-i (590.8 mln. \$) bank sisteminin, 10.5%-i (124.1 mln. \$) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 24.4%-i (288.0 mln. \$) neft-qaz sektorunun, 15.1%-i (179.2 mln. \$) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 7550 mln. \$ məbləğində artmışdır.